

ዳኞች፡- ብርሃኑ አመነው

ተሾመ ሸፈራው

ሀብታሙ እርቅይሁን

ብርሃኑ መንግሥቱ

ነጻነት ተገኝ

አመልካች ፡- አቶ በቀለ ኢሳያስ - አልቀረቡም

ተጠሪዎች ፡- 1. አቶ በረከት እንዳሻው

2. አቶ አንዱአለም ስለሺ

3. ወ/ሪት ቤተልሔም ስለሺ

4. ተማሪ ናትናኤል ስለሺ

5. አቶ መሪሁን መኮንን

6. ወ/ሮ መረተች መኮንን ቀረቡ

7. ወ/ሮ አመቤት እንዳሻው

8. ወ/ሮ ታምሯ እንዳሻው

9. ወ/ሮ ንግስት እንዳሻው ቀረቡ

} አልቀረቡም

} አልቀረቡም

መዝገቡ ተመርምሮ ከዚህ የሚከተለው የፍርድ ውሳኔ ተሰጥቷል፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የፍርድ አፈጻጸምን የሚመለከት ሲሆን ፍርዱን በሚያስፈጽመው ፍርድ ቤት ከተራ ቁጥር 1 እስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች በፍርድ አፈጻጸም ምክንያት የተፈጸመ ሀራጅ እንዲፈርስ በማመልከት የተከራከሩ ሲሆን 5ኛ እና 6ኛ ተጠሪዎች የፍርድ ባለመብት በመሆን ፣ከተራ ቁጥር 7 እስከ 9 የተጠቀሱት የፍርድ ባለአዳ በመሆን እንዲሁም አመልካች በሐራጅ የተሸጠው ቤት ገዥ በመሆን በክርክሩ የተሳተፉ ናቸው፡፡ ከክርክሩ እንደተረዳነው በፍርድ አፈጻጸም መዝገብ ላይ ባቀረቡት አቤቱታ የሀዋላ ከተማ ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 20628 ላይ በሚች ወ/ሮ በየነች ንጉሴ ስም በአዲስ አበባ

ከተማ ጉለሌ ክፍለ ከተማ ወረዳ 1 ቀጠና 8 ውስጥ የሚገኝ ቤት የውርስ ሀብት እንደሆነ በመግለጽ በወራሾች መካከል በስምምነት ክፍፍል እንዲፈጸም ይህ ካልሆነ በሐራጅ ተሽጦ የፍርድ ባለመብትና ባለእዳ ሆነው የተሰየሙ ተከራካሪዎች እኩል እንዲካፈሉ በማለት በቀን 06/07/2010 ዓ/ም ውሳኔ ሰጥቷል። በዚህ ውሳኔ መሰረት በተሰጠ የፍርድ አፈጻጸም ትእዛዝ በወጣ የሐራጅ ማስታወቂያ መነሻ አመልካች በጨረታ ተሳትፈው በቀን 09/12/2010 ዓ/ም ቤቱን በብር 208,000.00 ገዝተዋል። አመልካች የሽያጩን ገንዘብ ገቢ አድረገው የቤቱ ስም ሀብት በስማቸው ከመዘኛ በፊት ከተራ ቁጥር 1 እስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች ፍርዱን በመቃወም አቤቱታ በማቅረባቸው አፈጻጸሙ ታግዶ መዘገቡ ተዘግቶ ቆይቷል።

ከተራ ቁጥር 1 እስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች ፍርዱን በመቃወም በመ/ቁጥር 20628 ላይ ባቀረቡት አቤቱታ መነሻ በተጠሪዎች መካከል ክርክር ተደርጎ በቀን 21/03/2011 ዓ/ም በተሰጠ ውሳኔ ከተራ ቁጥር 1 እስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች በውርስ ሀብቱ ላይ ድርሻ እንዳላቸው በመግለጽ ከሐራጅ ሽያጩ ገንዘብ ላይ እንዲካፈሉ በፍ/ብ/ስ/ስ/ሕግ ቁጥር 360/2 መሰረት ውሳኔውን አሻሽሎ ወስኗል። በዚህ ውሳኔ ቅር በመሰኘት ከተራ ቁጥር 1 እስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች ባቀረቡት ይግባኝ መነሻ እነዚህ ተጠሪዎች ወራሾች በመሆናቸው ሁሉም ተጠሪዎች ተጠቃሹን የጋራቸው የሆነውን የውርስ ሀብት የሆነ ቤት በስምምነት እንዲካፈሉ፣ ስምምነት ላይ ካልደረሱ በሕጉ መሰረት በሀራጅ ተሽጦ እንዲካፈሉ በማለት የደቡብ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 74413 ላይ በቀን 30/12/2011 ዓ/ም በሰጠው ውሳኔ አሻሽሎ ወስኗል።

ከላይ የተጠቀሰውን ውሳኔ ተከትሎ ከተራ ቁጥር 1 እስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች የውርስ ሀብት በሆነው ቤት ላይ ድርሻ እንዳለን በፍርድ ስለተረጋገጠ የአፈጻጸም ክርክር ተካፋይ ባልሆንን የተካሄደው ሀራጅ የቀደምትነት መብታችንን የጎዳ፣ ቤቱም በአነስተኛ ገንዘብ የተሸጠ በመሆኑ ሀራጁ እንዲፈርስ እንዲታዘዝልን እና ይህ ፍርድ ቤት የሰጠው ውሳኔ ተሻሽሎ በተወሰነው መሰረት የፍርድ አፈጻጸሙ እንዲጀመር ተደርጎ ሐራጁም በድጋሚ እንዲወጣ እንዲታዘዝልን በማለት የፍ/ሥ/ሥ/ሀ/ቁ 444 ጠቅሰው አቤቱታ ለሀዋሳ ከተማ ከፍተኛ ፍርድ ቤት አቅርበዋል። ለዚህ አቤቱታ በተራ ቁጥር 6 እና 7 የተጠቀሱ ተጠሪዎች በሰጡት መልስ ይህ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 20628 ላይ በቀን 21/03/2011 ዓ/ም በሰጠው ውሳኔ ከተራ ቁጥር 1 እስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች ከውርስ ሀብቱ ሽያጭ ድርሻቸውን እንዲያገኙ አለ እንጂ ሽያጩ እንደ አዲስ ተከናውኖ ክፍፍል ይፈጸም ሲል የሰጠው ውሳኔ የለም። በመሆኑም አቤቱታው ውድቅ ተደርጎ በቀድሞ ትዕዛዝ መሰረት በፍርድ ቤቱ እጅ ያለው ገንዘብ ለወራሾቹ ክፍፍል ሊደረግ ይገባል በማት ተከራክረዋል። ከተራ ቁጥር 7 እስከ 9 የተጠቀሱ ተጠሪዎች ደግሞ ፍርድ ቤቱ በሕግ አግባብ የመሰለውን ውሳኔ ቢሰጥ አንቃወምም በማለት መልስ ሰጥተዋል። የአሁን አመልካችም በአቤቱታው ላይ አስተያየት እንዲሰጡ ተደርጎ በሰጡት መልስ ከተራ ቁጥር 1 እስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች ሐራጅ እንዲፈርስ ያቀረቡት ጥያቄ ጊዜው ያለፈበትና የሥነ ሥርዓት

ሕጉን አንቀጽ 444/1 እና 447/1 የሚቃረን ከመሆኑም በተጨማሪ የሐራጅ ሽያጩን የሚያስፈርስ ምክንያት ስለሌለ አቤቱታው ወድቅ ሊደረግ ይገባል በማለት ተከራክረዋል።

ፍርዱን እያስፈጸመ የሚገኘው የሀዋሳ ከተማ ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁ 24263 ላይ ግራ ቀኙን ከላይ በተመለከተው መሰረት ሰምቶ በቀን 07/05/2011 ዓ/ም በሰጠው ወሳኔ መጀመሪያ በመ/ቁጥር 20628 ላይ የተሰጠው ወሳኔ በቀን 21/03/2011ዓ/ም በተሰጠ ወሳኔ ተሻሽሎ የተወሰነው ከተራ ቁጥር 1 እስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች የወርስ ሀብት የሆነው ተጠቃሽ ቤት በሀራጅ ተሽጦ ከተገኘው ገንዘብ ድርሻቸውን እንዲያገኙ የሚል እንጂ የሐራጅ ሽያጩ እንዲፈርስ የሚል ወሳኔ እንዳልሆነ፤ በሀራጅ ሽያጩ ተሳታፊ አለመሆን የሐራጅ ሽያጩን የሚያስፈርስ ምክንያት እንዳልሆነ፤ በጨረታ ተወዳዳሪ ሆነው ሳይቀርቡ የቀደምትነት መብት ተጠቃሚ ሊሆኑ አይችሉም የሚሉ ምክንያቶችንና የሐራጅ ሽያጩ እንዲፈርስ አቤቱታ ያቀረቡት በፍ/ብ/ስ/ስ/ሕግ ቁጥ 447/1 ስር የተደነገገው የሁለት ወር ጊዜ ካለፈ በኋላ ነው የሚሉ ምክንያቶችን መሰረት በማድረግ የሐራጅ ሽያጩ ሊፈርስ አይገባም በማለት ከተራ ቁጥር 1 እስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች ያቀረቡትን አቤቱታ ወድቅ በማድረግ በይዟል።

ከተራ ቁጥር 1 እስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች በዚህ ብይን ቅር በመሰኘት ይግባኝ ለደቡብ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት አቅርበው ፍርድ ቤቱ በመ/ቁጥር 74456 ላይ ግራ ቀኙን አከራክሮ በቀን 30/12/2011 ዓ/ም በሰጠው ወሳኔ ፍርዱ መፈጸም ያለበት ተሻሽሎ በተወሰነው መሰረት ሊሆን እንደሚገባ፤ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁጥር 447/1 ስር የተደነገገው የ2 ወር የይርጋ ጊዜ ተፈጻሚነት በአፈፃፀም ክርክሩ ተሳታፊ በነበረ ሰው ላይ እንጂ በአፈጻጸም ክርክር ተሳታፊ ባልሆኑት ከተራ ቁጥር 1 እስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች ላይ አለመሆኑን፤ ከተራ ቁጥር 1 እስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች ፍርዱን በመቃወም ባቀረቡት አቤቱታ መነሻ አፈጻጸሙ ታግዶ በመቆየቱና በጉዳዩ ላይ የተሰጠው ወሳኔ ተሻሽሎ ከተወሰነ በኋላ ከተራ ቁጥር 1 እስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች ሐራጁ እንዲፈርስ አቤቱታ ያቀረቡት የሁለት ወር ጊዜ ሳይደርስ በመሆኑ፤ በተቃውሞ መሰረት በቤቱ ላይ መብት ያላቸው መሆኑን ፍርድ ቤቱ ከማረጋገጡ በፊት ሐራጁ እንዲፈርስ ከተራ ቁጥር 1 እስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች አቤቱታ ማቅረብ ስለማይችሉ፤ የጋራ ባለሀብቶች የሆኑ ሰዎች ያልተከፋፈለውን የጋራ ንብረት ከማንኛውም ሰነድ ወገን በፊት ቀዳሚ ሆነው በግዥ የማስቀረት ሕጋዊ መብት ያላቸው ስለመሆኑ በፍ/ብ/ሕግ ቁጥር 1261/1 እና ከቁጥር 1386-1409 የተደነገገ መሆኑን፤ እንዲሁም ከተራ ቁጥር 1 እስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች በፍርድ ባለመብት የሆኑበትን ቤት በስምምነት ለመከፋፈል ካልቻሉ ቤቱ እንዲሸጥ ትዕዛዝ ሲሰጥ በቀረበው የቤቱ መነሻ ግምት ላይ ክርክር የማቅረብ መብት ስላላቸው አከራካሪው የወርስ ቤት የተሸጠበት ዋጋ በጣም ዝቅተኛ ነው በማለት ያነሱት ክርክር ተገቢነት ያለው ነው የሚሉ ምክንያቶችን መሰረት በማድረግ የሀዋሳ ከተማ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ከተራ ቁጥር 1 እስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች ሐራጁ እንዲፈርስ ያቀረቡትን አቤቱታ ወድቅ በማድረግ የሰጠውን ወሳኔ በመሻር ዋናው ፍርድ ተሻሽሎ በተወሰነው መሰረት የተከናወነውን ሽያጭ በማፍረስ ፍርድ ያረፈበትን የወርስ ሀብት

የሆነውን ቤት ባለሙብቶች በስምምነት እንዲከፋፈሉ ፤ ስምምነት ላይ ካልደረሱ በሕጉ መሰረት ሐራጅ እንዲወጣ በማድረግ እንዲሁም የቀደምትነት እና የመሳሰሉት ጥያቄዎች ከቀረቡ በሕጉ መሰረት በመመርመር አፈጻጸሙን እንዲመራ ጉዳዩን ለሀዋሳ ከተማ ከፍተኛ ፍርድ ቤት መልሰለታል።

አመልካች ከላይ በተገለጸው መሰረት በተሰጠ ውሳኔ ቅር በመሰኘት ይግባኝ ለፌዴራል ጠቅላይ ቤት ቢያቀርቡም ፍርድ ቤቱ በመ/ቁጥር 186757 ላይ በቀን 14/05/2012 ዓ/ም በሰጠው ትእዛዝ ይግባኝን በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁጥር 337 መሰረት ሰርዟል። አመልካች ለዚህ ችሎት በቀን 21/11/2012 ዓ/ም የተጻፈ የሰበር አቤቱታ ያቀረቡት ከላይ በተገለጸው መሰረት በተሰጡ ውሳኔዎች መሠረታዊ የሕግ ስህተት ተፈጽሟል በሚል ሲሆን የአቤቱታቸው ይዘት በአጭሩ የሚከተለው ነው።

የስር ፍርድ ቤቶች በግልፅ በሐራጅ ጨረታ የተሸጠ ንብረት በዝቅተኛ ዋጋ የተሸጠ ነው በሚል ሽያጭን በማፍረስ የሰጡት ውሳኔ በሰ.መ.ቁጥር 37503(ቅጽ 8) ፤ በሰ.መ.ቁጥር 39175(በቅፅ 16) እና በሰ.መ.ቁጥር 945571 ላይ የአንድ ንብረት ከፍተኛ ወቅታዊ ዋጋ እንዲሁም ትክክለኛ ዋጋ ንብረቱ በጊዜው በሐራጅ ለሽያጭ ቀርቦ የሚያወጣው ዋጋ ነው ሲል የሰጠውን አስገዳጅ የሕግ ትርጉም በግልፅ የሚቃረን ነው። አመልካች ቤቱን በጨረታ የገዛሁት ከስምንት ተጫራቾች ጋር በመወዳደር ሆኖ እያለ የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ቤቱ ጉዳዩን ሳያጤን በዝቅተኛ ዋጋ ተሸጧል ተብሎ የቀረበውን አቤቱታ መቀበሉ ስህተት ነው። ቀደም ሲል የውርስ ሀብቱ ሲጣራ ከተራ ቁጥር 1 እስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች በወራሽነት ተለይተው የውርስ መብታቸው ተጠብቆ የነበረ ከመሆኑም በተጨማሪ በአፈጻጸም መዝገብ እየተደረገ የነበረውን ጨረታ እያወቁ ሳይቃወሙ እንደቆዩ እየታወቀ በፍ/ብ/ስ/ስ/ሕግ ቁጥር 444/1 ላይ አቤቱታ ማቅረብ የሚቻለው የማይንቀሳቀስ ንብረት ከመሸጡ በፊት ነው የሚለውን በተቃረነ መልኩ በተጠናቀቀ ጨረታ ላይ የቀረበውን አቤቱታ በመቀበል የሐራጅ ሽያጭ እንዲፈርስ መወሰኑ ስህተት ነው። ሽያጩ ከተካሄደ ከአራት ወራት በኋላ ሽያጩ እንዲፈርስ መደረጉ እና የ2 ወር የይርጋ ጊዜ መቆጠር የሚጀምረው ጨረታው ከፀደቀበት ቀን ጀምሮ ሊሆን ሲገባ በዋናው መዝገብ ቀድሞውኑ በተረጋገጡ ፍሬ ጉዳዮችን እንደአዲስ የሚወሰን ነገር እንደነበር በማስመሰል ያቀረቡትን ያልተገባ ምክንያት መሰረት በማድረግ የአመልካች የይርጋ መከራከሪያ ታልፎ ጨረታው እንዲፈርስ መወሰኑ ስህተት ነው። ተጠሪዎች በስር ፍርድ ቤት ያቀረቡት የቀደምትነት ጥያቄ በሌለበት ከፍተኛ ፍርድ ቤቱም ቀደምትነትን በተመለከተ ምንም ውሳኔ ባልሰጠበት ተጠሪዎች የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ ሕግ ቁጥር 447(1 እና 3) ስር የተደነገገውን በመፃረር እና በሰ.መ.ቁጥር 31963 እና 97206 ላይ የሰጠውን አስገዳጅ የሕግ ትርጉም በሚቃረን መልኩ በጨረታ ሂደት የተፈጸመ የማጭበርበር ወይም በጨረታ ስነ ስርዓቱ ላይ የተፈፀመ ግዙፍ የሆነ ጉድለት እና ትክክለኛ ያልሆነ ተግባር በሌለበት ጨረታው እንዲፈርስ መወሰኑ መሰረታዊ የሕግ ስህተት ስለሆነ ይታረምልኝ የሚል ነው።

የሰበር አጣሪ ችሎት አቤቱታውን መርምሮ የስር ፍርድ ቤቶች የሐራጅ ሽያጩ እንዲፈርስ የሰጡትን ውሳኔ አግባብነት ከፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁጥር 443 እና 447 አንጻር ለማጣራት መዝገቡ ለሰበር ችሎት ቀርቦ እንዲመረመር የሰጠውን ትእዛዝ ተከትሎ ተጠሪዎች በተናጠል እና በጋራ በቀን 24/02/2013 ዓ/ም የተጻፈ መልስ በማቅረብ ተከራክረዋል።

1ኛ ተጠሪ በመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያነት ባነሱት መከራከሪያ በፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት በጉዳዩ ላይ የተወሰነው በቀን 14/05/2012 ዓ/ም ሆኖ እያለ አመልካች የሰበር አቤቱታ የቀረቡት የአቤቱታ ማቅረቢያ ጊዜ ነው ተብሎ በሕጉ የተመለከተው የሶስት ወር ጊዜ ካለፈ በኋላ በመሆኑ አቤቱታው ሊሰረዝ ይገባል በማለት ተከራክረዋል። እንዲሁም በዋናው ጉዳይ ላይ ከ5ኛ እና 6ኛ ተጠሪዎች በስተቀር ሁሉም ተጠሪዎች ባቀረቡት መልስ የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት የሰጠው ውሳኔ እና የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት የሰጠው ትእዛዝ ከተራ ቁጥር 1 እስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች ዋናውን ፍርድ በመቃወም በፍ/ስ/ስ/ሕግ ቁጥር 358 መሰረት ያቀረቡትን መቃወሚያ በመቀበል የሀዋሳ ከተማ ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 20628 ላይ በቀን 21/03/2011 ዓ/ም በሰጠው ውሳኔ አስቀድሞ የሰጠውን ውሳኔ በማሻሻል ከወርስ ሀብቱ ሽያጭ ላይ ድርሻቸውን እንዲያገኙ በሚል ወስኗል። ሆኖም በዚህ ውሳኔ ቅር በመሰኘት ለክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ በመቅረቡ ፍርድ ቤቱ በመ/ቁጥር 74413 ላይ ግራ ቀኙን አከራክሮ በቀን 30/12/2011 ዓ/ም በሰጠው ውሳኔ ከተራ ቁጥር 1 እስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች ባልተሳተፉበት በተደረገ ሐራጅ ከተሸጠ ቤት ገንዘብ ላይ ድርሻቸውን እንዲያገኙ መወሰኑ ስህተት ነው በማለት ውሳኔውን አሻሽሎ ቤቱ ለተጠሪዎች የጋራ የወርስ ሀብት በመሆኑ ከተቻለ በስምምነት፣ ስምምነት ከሌለ በሐራጅ እንዲሸጥ በተወሰነው መሰረት እንዲፈጸም የተደረገ በመሆኑ የተፈጸመ ስህተት የለም። ሐራጁ የተከናወነው በቀድሞ ውሳኔ መሰረት በመሆኑ ከተራ ቁጥር 1 እስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች በፍ/ብ/ስ/ስ/ሕግ ቁጥር 358 መሰረት ያቀረቡት አቤቱታ ውሳኔ ከማግኘቱ በፊት በመሆኑና በመቃወሚያው ላይ ውሳኔ እስከሚሰጥ ድረስ ታግዶ በነበረው የፍርድ አፈጻጸም ላይ መቃወሚያ ወይም ሐራጁ እንዲፈርስና የቀደምትነት መብት እንዲከበር ለመጠየቅ የሚቻልበት የስነ ስርዓት ሕግ አግባብ የለም። በመሆኑም ከተራ ቁጥር 1 እስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች ቤቱ ከመሸጡ በፊት ሽያጩ እንዲፈርስ ወይም እንዲታገድ ክርክር አቅርበው በፍርድ ያገኙት መብት ባለመኖሩ መቃወሚያቸውን ተከትሎ ጉዳዩ ውሳኔ ካገኘ በኋላ ሐራጅ እንዲፈርስ አቤቱታ ያቀረቡት በሕጉ የተመለከተው የይርጋ ጊዜ ሳያልፍ በመሆኑ የስር ፍርድ ቤቶች ሐራጁ እንዲፈርስ በመወሰናቸው የተፈጸመ ስህተት የለም በማለት ተከራክረዋል።

በሌላ በኩል በ5ኛ እና 6ኛ ተራ ቁጥር ላይ የተጠቀሱ ተጠሪዎች ደግሞ አመልካች ያቀረቡት ቅሬታ በአግባቡ ስለሆነ የደቡብ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት የሠጠው ውሳኔ ተሸሮ የስር የሀዋሳ ከተማ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ውሳኔ ሊጸና ይገባል በማለት መልሳቸውን ሰጥተዋል። አመልካችም የመልስ መልስ በማቅረብ አቤቱታ ሳያቀርቡ የሶስት ወር ጊዜ ያለፈባቸው በኮቪድ 19 ቫይረስ ወረርሽኝ ምክንያት ፍርድ

ቤቶች ዝግ ሆነው በመቆየታቸው ምክንያት እንደሆነ በመግለጽና ዋናውን ጉዳይ በተመለከተም አቤቱታቸውን በማጠናከር ተከራክረዋል።

ከዚህ በላይ የተመለከተው የግራ ቀኝ ክርክርና በስር ፍርድ ቤቶች የተሰጡት ወሳኔዎች ይዘት ሲሆን እኛም ሰበር አጣሪ ችሎት ጉዳዩ ለሰበር ችሎት ያስቀርባል ብሎ ከያዘው ጭብጥ፣ ከግራ ቀኝ ክርክር እና አግባብነት ካለው ሕግ ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ እንደሚከተለው መርምረናል ።

በመጀመሪያም አመልካች የሰበር አቤቱታቸውን በሕጉ በተመለከተው 90 ቀናት ውስጥ ስላላቀረቡ አቤቱታቸው ሊሰረዝ ይገባል በማለት 1ኛ ተጠሪ ያቀረቡትን መቃወሚያ መርምረናል። አመልካች ለዚህ መቃወሚያ በሰጡት መልስ አቤቱታቸውን በ90 ቀናት ውስጥ ማቅረብ ያልቻሉት በኮቪ.ድ 19 ቫይረስ ወረርሽኝ ምክንያት ፍርድ ቤቶች ዝግ ሆነው በመቆየታቸው ምክንያት ስለሆነ አቤቱታዬ ሊሰረዝ አይገባም በማለት ተከራክረዋል። የኮቪ.ድ 19 ቫይረስ ወረርሽኝ በአገራችን መከሰቱን ተከትሎ የቫይረሱን ሥርጭት ለመከላከል፣ ለመቆጣጠር እና የሚያስከትለውን ጉዳት ለመቀነስ የወጣውን የአስቸኳይ ጊዜ አዋጅ ቁጥር 3/2012 እና ይህንን አዋጅ ለማስፈጸም የሚኒስትሮች ምክር ቤት ደንብ ቁጥር 466/2012 ወጥቶ ሥራ ላይ ወሎ እንደነበር ይታወቃል። በተጠቃሽ ደንብ አንቀጽ 2/2 እና 3/1 ስር እንደተደነገገው ከአራትና ከዚያ በላይ ሆኖ በአንድ ቦታ በአካል መገኘት ለቫይረሱ ስለሚያጋልጥ ለመንግስታዊ ሥራም ሆነ በደንቡ ለተመለከቱ ተግባራት መሰብሰብ የተከለከለ ነው። እንዲሁም የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት የዳኝነት አገልግሎት አሰጣት ከአራት ሰዓት በላይ በአንድ ቦታ እንዲሰባሰብ የሚያደርግበት ሁኔታ መኖሩን፣ የወረቀት ቅብብሎሽ ለቫይረሱ አጋላጭ መሆኑንና ከየክልሉ ከከተማ አስተዳደሮች የሚመጡ ባለጉዳዮች ትራንስፖርት ተጠቅመው ሲመጡ ለቫይረሱ እንዲጋለጡ የሚያደርግ አጋጣሚ እንደሚፈጥር ታሳቢ በማድረግ የተጠቀሰው የአስቸኳይ ጊዜ አዋጅና ደንብ ከመጽናቱ በፊትና በኋላ በቀን 09/07/2012 ዓ/ም ለመጀመሪያ ጊዜ በወጣው መግለጫ ፤ በመቀጠል በቀን 23/07/2012 ዓ/ም፣ በቁጥር W/1-38/8434 በቀን 30/08/2012 ዓ/ም፣ በቁጥር ሀ/ግ/0012 በቀን 28/09/2012 ዓ/ም ባወጣቸው መግለጫዎች የፌዴራል ፍርድ ቤቶችን በከፊል ዝግ አድርጎ አቆይቷል። ቀጥሎም በቀን 10/11/2012 ዓ/ም ባወጣው የሥራ መመሪያ እና ባወጣው መርሀ ግብር መሰረት ከታህሳስ 10 ቀን 2012 ዓ/ም ጀምሮ የመጨረሻ ወሳኔ ባገኙ ጉዳዮች ላይ የሚቀርብ የሰበር አቤቱታ ከነሐሴ 01 ቀን 2012 ዓ/ም ጀምሮ መዝገብ የመክፈት ሥራ እንደሚጀምር ገልጿል።

በተያዘው ጉዳይ ላይ በፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት የመጨረሻ ወሳኔ የተሰጠው በቀን 14/05/2012 ዓ/ም ሲሆን አመልካች የሰበር አቤቱታ ጽፈው ያቀረቡትና ፋይል ያስከፈቱት በቀን 21/11/2012 ዓ/ም ነው። ምንም እንኳን በመካከሉ ያለው ጊዜ ሲታይ አመልካች አቤቱታቸውን ያቀረቡት የሠበር አቤቱታ ማቅረቢያ ጊዜ ነው ተብሎ በፌዴራል ፍርድ ቤቶች አዋጅ ቁጥር 25/1988 አንቀጽ 22/4 ላይ የተመለከተው የ90 ቀናት ጊዜ ካለፈ በኋላ ቢሆንም ይህ የ90 ቀን ጊዜ ያለፈው በአመልካች ጉድለት

ምክንያት ሳይሆን ከላይ በተገለጸው አግባብ ከዓቅም በላይ በሆነ ዓለም አቀፍ ወረርሽኝ ምክንያት ፍርድ ቤቶች መዝገብ የመክፈት አገልግሎት እንደማይሰጡ በይፋ ለሕዝብ በማሳወቅ በክፍል ዝግ ሆነው በመቆየታቸው ምክንያት ነው። ስለሆነም ፍርድ ቤቱ ያቋረጠውን አገልግሎት አሰጣጥ ለመጀመር ባወጣው መመሪያና መዛግብት የሚከፈቱበት ጊዜ ነው ብሎ ባወጣው የሥራ መርሀ ግብር መሰረት አመልካች የሰበር አቤቱታቸውን በማቅረብ መዝገብ ስላስከፈቱ 1ኛ አመልካች ከዚህ አኳያ ያቀረቡትን መቃወሚያ አልተቀበልንም።

ዋናውን ጉዳይ በተመለከተ የያዘውን ጭብጥ እንደመረመርነው አመልካች የተጠሪዎች የወርስ ሀብት የሆነውን ቤት በፍርድ አፈጻጸም ምክንያት በተሰጠ ትእዛዝ ቤቱን በብር 208,000.00 የገዙት በቀን 09/12/2010 ዓ/ም በተከናወነ ሐራጅ ነው። ከተራ ቁጥር 1 አስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች ደግሞ በዋናው መዝገብ ላይ የተሰጠውን ፍርድ በፍ/ብ/ስ/ስ/ሕግ ቁጥር 358 መሰረት ተቃዋሚ ያስወሰኑት በመጀመሪያ በሀዋሳ ከተማ ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 20628 ላይ በፍ/ብ/ስ/ስ/ሕግ ቁጥር 360/2 መሰረት በቀን 21/03/2011 ዓ/ም ነው። እንዲሁም ይህ ወሳኔ በደቡብ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 74413 ላይ በይግባኝ አሻሽለው ያስወሰኑት ደግሞ በቀን 30/12/2011 ዓ/ም ነው። ይህም የሚያሳየው ቤቱ በሐራጅ ለአመልካች የተሸጠው በተሸጠው ቤት ላይ ከተራ ቁጥር 1 አስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች የወርስ ድርሻ አላቸው ተብሎ ከመወሰኑ በፊት መሆኑን ነው። በመሆኑም አመልካች ከተራ ቁጥር 1 አስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች በፍ/ብ/ስ/ስ/ሕግ ቁጥር 360/2 መሰረት በወርስ ሀብቱ ላይ ድርሻ አላቸው ተብሎ ከመወሰኑ በፊት ወራሾች ናቸው ተብሎ ስለተወሰነላቸው የወርስ ሀብት ከፍፍል ለማስፈጸም ሲደረግ የነበረውን የፍርድ አፈጻጸም እያወቁ ሳይቃወሙ እንደቀሩ በመግለጽ ያቀረቡትን ክርክር የስር ፍርድ ቤቶች ወሳኔዎች ስለማያሳዩ ከዚህ አኳያ ያቀረቡትን ቅሬታ አልተቀበልንም።

ከላይ እንደተመለከተው አመልካች አከራካሪውን ቤት በሐራጅ የገዙት ከተራ ቁጥር 1 አስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች ፍርዱን በመቃወም የወርስ ሀብቱ ላይ ድርሻ እንዳላቸው ከማስወሰናቸው በፊት መሆኑ ከተረጋገጠ የሐራጅ ሽያጭ እንዲፈረስ ማድረግ አስፈላጊ ነበር ወይ ለሚለው ነጥብ ተገቢውን ምላሽ መስጠት ይቻል ዘንድ ከተራ ቁጥር 1 አስከ 4 ለተጠቀሱ ተጠሪዎች በፍርድ የተረጋገጠላቸው መብት ምንድን ነው የሚለውን ማወቅ ያስፈልጋል። የስር የሐዋሳ ከተማ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ከተራ ቁጥር 1 አስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች ባቀረቡት የፍርድ መቃወሚያ መነሻ በፍ/ብ/ስ/ስ/ሕግ ቁጥር 360/2 መሰረት በመ/ቁጥር 20628 ላይ በቀን 21/03/2011 ዓ/ም በተሰጠ ወሳኔ የተወሰነላቸው ከወርስ ሀብቱ ሽያጭ ላይ ድርሻቸውን እንዲያገኙ በመሆኑና ከተራ ቁጥር 1 አስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች የሐራጅ ሽያጭ ከተፈጸመበት ቀን ጀምሮ በሁለት ወር ጊዜ ውስጥ ሐራጁ እንዲፈረስ አቤቱታ ስላላቀረቡ የሐራጅ ሽያጭ ሊፈረስ አይገባም በማለት ወስኗል። ጉዳዩን በይግባኝ ያየው የደቡብ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ደግሞ ይህ በሐዋሳ ከተማ ከፍተኛ ፍርድ ቤት የተሰጠው ወሳኔ በይግባኝ ታይቶ በመ/ቁጥር 74413 ላይ በቀን 30/12/2011 ዓ/ም በተሰጠ ወሳኔ ተሻሽሎ ከተራ ቁጥር 1 አስከ 4 የተጠቀሱ

ተጠሪዎች ባልተሳተፉበት በተደረገ ሐራጅ ከተሸጠ ቤት ገንዘብ ላይ ድርሻቸውን እንዲያገኙ መወሰኑ ስህተት ነው ተብሎ ቤቱ ከተራ ቁጥር 1 እስከ 4 ለተጠቀሱ ተጠሪዎችና ለተቀሩት ተጠሪዎች የጋራ የወርስ ሀብት በመሆኑ ከተቻለ በስምምነት፣ ስምምነት ከሌለ በሐራጅ እንዲሸጥ በማለት ወስኗል። ስለሆነም በዚህ መልኩ ከመወሰኑ በፊት ከተራ ቁጥር 1 እስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች ሐራጁ እንዲፈርስ የመጠየቅ መብት ስለማይኖራቸው ባቀረቡት አቤቱታ መሰረት የሐራጅ ሽያጩ ሊፈርስ ይገባል ሲል ወስኗል። ከዚህ የምንረዳው የሐዋሳ ከተማ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ከተራ ቁጥር 1 እስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች ሐራጁ እንዲፈርስ በመጠየቅ ያቀረቡትን አቤቱታ የደቡብ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ዋናውን ጉዳይ በይግባኝ አይቶ በመ/ቁጥር 74413 ላይ በቀን 30/12/2011 ዓ/ም አሻሽሎ ከሰጠው ወሳኔ አንጻር መርምሮ መወሰን ሲገባው በዚህ ወሳኔ መሰረት አይቶ አለመወሰኑን ነው።

በፍትሐ ብሔር ሥነ ሥርዓት ሕጎችን ስለ ፍርድ አፈጻጸም በሚደነግገው ሰባተኛ መጽሐፍ ስር ካሉ ድንጋጌዎች እንደምንረዳው ፍርዱን የሚያስፈጽመው ፍርድ ቤት ፍርዱን ማስፈጸም ያለበትና በፍርድ አፈጻጸም ሂደት የተከናወኑ ተግባራትን በመቃወም የሚቀርቡ አቤቱታዎችን መርምሮ መወሰን የሚገባው ፀንቶ ከሚገኘው የፍርድ ወሳኔ አንጻር ሊሆን ይገባል። እንደሚታወቀው አንድ የፍርድ ወሳኔ ከተሰጠ በኋላ ይህ የፍርድ ወሳኔ ፍርዱን በሰጠው ፍርድ ቤት ወይም/እና በይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት ወይም/እና በሰበር ሰሚ ችሎት በሚሰጡ ወሳኔዎች ተለወጦ ሊወሰን ይችላል (የፍ/ብ/ስ/ስ/ሕግ ቁጥር 6፣ 360/2፣ 348/1 እና አዋጅ ቁጥር 25/1996 10 እና የኢ.ፌ.ዲ.ሪ ሕገ መንግስት አንቀጽ 80(3/ሀ) ይመለከታል።)። ዳግመኛ ዳኝነት የተጠየቀበት፣ ተቃዋሚ፣ ይግባኝ ወይም የሰበር አቤቱታ የቀረበበት ፍርድ፣ ወሳኔ ወይም ትእዛዝ በፍ/ብ/ስ/ስ/ሕግ ቁጥር 6፣ 332፣ 359/4፣ 418/4 እና በሌሎች አግባብነት ባላቸው ድንጋጌዎች መሰረት ሳይፈጸም ታግዶ እንዲቆይ ካልተደረገ በስተቀር ፍርዱን፣ ወሳኔውን ወይም ትእዛዙን በተሰጠው ፍርድ ቤት ወይም/እና ጉዳዩን በይግባኝ ባየው ፍርድ ቤት ወይም/እና በሰበር ሰሚ ችሎት ታይቶ እስከሚለወጥ ድረስ ሊፈጸም የሚችልበት አግባብ መኖሩን መገንዘብ ይቻላል። ይህ እንዲሆን ያስፈለገበት ምክንያት ከዳኝነት ነጻነት ገጽታዎች መካከል አንዱ የዳኝነት አካሉ የሰጠውን ወሳኔ ማስፈጸም መቻሉ በመሆኑና የሥነ ሥርዓት ሕጎችንም ጸንቶ የሚገኝ ፍርድ በሥነ ሥርዓት ሕጉ አግባብ እስካልታገደ ድረስ መፈጸም አለበት የሚል አቋም በመያዙ ምክንያት ነው። ይህ ማለት ግን ፍርዱ፣ ወሳኔው ወይም ትእዛዙ በተለይም በይግባኝ ታይቶ እስከሚሻሻል ወይም እስከሚለወጥ ድረስ በሚኖረው የክርክር ሂደት ፍርዱ፣ ወሳኔው ወይም ትእዛዙ ተፈጽሞ የተወሰደ ነገር ካለ ሥነ ሥርዓት ሕጉ መፍትሔ አላስቀመጠም ማለት አይደለም። ለዚህ የሥነ ሥርዓት ሕጉ ያስቀመጠው መፍትሔ በቁጥር 349 ስር የተደነገገው አንዱ ሲሆን ይኸውም ይግባኝ የተባለበት ፍርድ፣ ወሳኔ ወይም ትእዛዝ በይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት የተለወጠ ወይም የተሻሻለ እንደሆነ የተሻሻለው ወይም የተለወጠው ፍርድ ወይም ወሳኔ ከመሰጠቱ በፊት በነበረው የመጀመሪያ

ፍርድ፣ ወሳኔ ወይም ትእዛዝ መሰረት የተወሰደ ነገር እንዲመለስ ነገሩን በመጀመሪያ ደረጃ ያየው ፍርድ ቤት ተስማሚ ትእዛዝ መስጠት እንዳለበት የሚደነግገው ነው።

በያዝነውም ጉዳይ የሐራጅ ሽያጭ የተፈጸመው ዋናውን ፍርድ ለማስፈጸም ስለሆነ የሐራጅ ሽያጭ ከተፈጸመ በኋላ ሐራጅ ሲፈጸም የነበረው ወሳኔ ከተራ ቁጥር 1 እስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች ፍርዱን በመቃወም ባቀረቡት አቤቱታ መነሻ የሐዋሳ ከተማ ከፍተኛ ፍርድ ቤት በፍ/ብ/ስ/ስ/ሕግ ቁጥር 360/2 መሰረት በተሰጠ ወሳኔ ተሻሽሎ ተወስኗል። ይህ ወሳኔ በደቡብ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት በይግባኝ ታይቶ ለአመልካች ቤቱን በሐራጅ የተሸጠበትን ክንውን (ሽያጭ) የሚንድ ወጤት ባለው መልኩ ከተራ ቁጥር 1 እስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች ባልተሳተፉበት በተደረገ ሐራጅ ከተሸጠ ቤት ገንዘብ ላይ ድርሻቸውን እንዲያገኙ በሐዋሳ ከተማ ከፍተኛ ፍርድ ቤት መወሰኑ ስህተት ነው ተብሎ ቤቱ ከተራ ቁጥር 1 እስከ 4 ለተጠቀሱ ተጠሪዎችና ለተቀሩት ተጠሪዎች የጋራ የወርስ ሀብት በመሆኑ ከተቻለ በስምምነት፣ ስምምነት ከሌለ በሐራጅ እንዲሸጥ ተወስኗል። በዚህ መልኩ በይግባኝ ሰሚ ፍርድ ቤት ታይቶ የቀድሞው ወሳኔ ተለወጦ የተወሰነበት ወሳኔ ጸንቶ እስካለ ድረስ የፍርድ አፈጻጸሙ ሊተገበር እና ፍርዱን ለማስፈጸም የተፈጸመውን የሐራጅ ሽያጭ በመቃወም ከተራ ቁጥር 1 እስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች ያቀረቡት አቤቱታ በዳኝነት ታይተው እልባት ሊያገኝ የሚገባው የደቡብ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ዋናውን የፍርድ ወሳኔ ለወጠ በወሰነው መሰረት ሊሆን ይገባል።

በመሆኑም የሐዋሳ ከተማ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ከተራ ቁጥር 1 እስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች ያቀረቡትን አቤቱታ በደቡብ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት የተለወጠውን ወሳኔ መሰረት አድርጎ አከራክሮ አለመወሰኑ የፍርድ አፈጻጸም መመራት ያለበት ጸንቶ የሚገኘውን የመጨረሻውን የፍርድ ወሳኔ መሰረት አድርጎ ሊሆን ይገባል ተብሎ በሥነ ሥርዓት ሕጉ የተዘረጋውን ሥርዓት የተከተለ ባለመሆኑ የሰጠው ብይን መታረሙ ሕግን መሰረት ያደረገ ነው ከሚባል በስተቀረ የተፈጸመ ስህተት የለም። ከዚህ ጋር በተያያዘ አመልካች በአቤቱታቸው በጠቀሷቸው የሰበር ወሳኔዎች የተሰጠው አስገዳጅ የሕግ ትርጉም ከተያዘው ጉዳይ ጋር ተመሳሳይ በሆኑ ጉዳዮች ላይ የተሰጡ ስላልሆኑ ለዚህ ጉዳይ ተፈጻሚነት የላቸውም። እንዲሁም በተለይም ከተራ ቁጥር 1 እስከ 4 ለተጠቀሱ ተጠሪዎች በይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት ዋናው ወሳኔ ተለወጦ በተወሰነው ወሳኔ መሰረት የተረጋገጠላቸውን መብት ለማስከበር ከተራ ቁጥር 1 እስከ 4 የተጠቀሱ ተጠሪዎች ባቀረቡት አቤቱታ መሰረት የወርስ ሀብት የሆነውን ቤት ለአመልካች በሐራጅ ለመሸጥ የተደረገው ሐራጅ እንዲፈርስ መወሰኑም በፍ/ብ/ስ/ስ/ሕግ ቁጥር 349 ማዕቀፍ ወስጥ ሊታይ የሚችል በመሆኑ የሥነ ሥርዓት ሕጉን የተከተለ በመሆኑ ከዚህም አኳያ ከወጤት አንጻር በክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት በተሰጠ ወሳኔ የተፈጸመ ስህተት የለም። ስለሆነም ተከታዩን ወስነናል።

ወ ሳ ኔ

1. የደቡብ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 74456 ላይ በቀን 30/12/2011 ዓ/ም የሰጠው ወሳኔ እና የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ/ቁጥር 186757 ላይ በቀን 14/05/2012 ዓ/ም የሰጠው ትእዛዝ በፍ/ብ/ስ/ስ/ሕግ ቁጥር 348/1 መሰረት ጸንተዋል።
2. ግራ ቀኝ በዚህ ችሎት ያወጡትን ወጭ የየራሳቸውን እንዲችሉ ተወስኗል።

ት እ ዛ ዝ

1. የወሳኔው ግልባጭ ለሥር ፍርድ ቤት ይተላለፍ። ግራ ቀኝ ሲጠይቁም ግልባጩ ይሰጣቸዋል።
2. በመዝገቡ ላይ የተሰጠ እግድ ካለ ተነስቷል።ይጻፍ።
3. መዝገቡ ተዘግቷል፤ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ሰ/ጥ